

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

แนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน

อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

Extension Guidelines for Vegetable Production of Farmers in Tambol Palan

Phayakkhaphum Phisai District, Maha Sarakham Province

มุกดาร์ศม์ สุวรรณพันธ์ (Mukdarat Suwannapan)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)²เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhiran)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร และ (4) ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักของเกษตรกร ประชากร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ปลูกพืชผัก ในปีการผลิต 2561/2562 และขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 80 ราย ศึกษาทั้งหมดไม่มีการสุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) ร้อยละ 61.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.61 ปี ร้อยละ 80.0 จบการศึกษาประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.98 คน และ จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.32 คน รายได้จากการปลูกผักจำหน่ายเฉลี่ย 14,164 บาท/ปี พื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 0.605 งานเกษตรกรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปลูกผักเฉลี่ย 1.68 ครั้ง ร้อยละ 80.0 ผลิตผักเพื่อเป็นรายได้เสริม ร้อยละ 42.7 เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เหตุผลในการเลือกชนิดผักในการปลูกคือ รายได้สูง (2) เกษตรกรทั้งหมดมีการผลิตที่สอดคล้องกับปฏิทินการผลิตผักของกรมส่งเสริมการเกษตร ใน 6 ประเด็น ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลง การผลิตให้ปลอดจากศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (3) ประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามาก ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมี เมล็ดพันธุ์ มีราคาแพง (4) เกษตรกรต้องการความรู้ระดับมากเกี่ยวกับการจัดการดินและน้ำ เมล็ดพันธุ์ผัก การตลาด ช่องทางการจำหน่าย และการขนส่ง แนวทางการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่งเสริมผ่านสื่อที่เกษตรกรต้องการ ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์จากโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์จากแผ่นพับ ผ่านวิธีการส่งเสริม คือ การฝึกปฏิบัติ

คำสำคัญ การผลิตพืชผักของเกษตรกร แนวทางการส่งเสริม ตำบลปะหลาน จังหวัดมหาสารคาม

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช mudasusu@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. แขนงส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. แขนงส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study (1) the socio-economic conditions, (2) vegetable production, (3) problems and suggestions on vegetable production, and (4) the extension and guidelines for vegetable cultivation support of farmers in Pa Lan sub-district, Phayakkhaphum Phisai District Mahasarakham. The population included all 80 farmers who grew vegetables in Pa Lan sub-district, Phayakkhaphum Phisai District Mahasarakham on 2018/2019 production year and registered with the Department of Agricultural Extension. Statistics for quantitative analysis included frequency, percentage, maximum, minimum, mean, standard deviation, and ranking. Qualitative analysis included content analysis. The results revealed that (1) 61.2% of the farmers were female, with the average age of 54.61 years and 80 percent finished primary school. The average number of family members and household labour was 3.98, and 3.32 people respectively. The average family income was 14,164 baht/year. The average vegetable growing area of farmers is 0.605 *ngan*. The farmers were trained in vegetable production 1.68 times/year. 80% produced vegetables to supplement their income. 42.7% were members of *the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives*. Vegetables which generate high income was selected for farming. The vegetable production of all farmers followed the programs recommended by the Department of Agricultural Extension on 6 issues: water resources, planting areas, storage and transfer of produce within the field, pest free production, production management, harvesting and post-harvest practices. (3) The problems of expensive chemical fertilizer, chemicals and seeds were concerned at a high level. (4) The farmers' needs for the extension in the soil and water management, vegetable seeds, marketing, distribution and transportation were at a high level. The extension Guidelines for officers from government agencies. The needs for media in extension covered electronic media (television); print materials (brochures). The extension method was through workshops.

Keywords: Agricultural production, Agricultural extension, Tumbol Palan, Mahasarakham Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

บทนำ

ปัจจุบันการผลิตพืชผักได้พัฒนาจากการผลิตผักเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ทั้งรูปแบบการผลิตที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เนื่องจากผักมีอายุเก็บเกี่ยวสั้น ความต้องการสูง ทำให้ขายง่ายและเร็ว สามารถทำรายได้ให้เกษตรกรในระยะสั้น และมักจะพบเสมอว่าโครงการต่างๆ ของรัฐที่จะใช้แก้ปัญหาในการฟื้นฟูเกษตรกรระยะสั้นหลังภาวะวิกฤติต่างๆ เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง หรือราคาข้าวตกต่ำ เป็นต้น มักจะเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตผักเพื่อเป็นอาชีพเสริมในระยะสั้น ประเทศไทยมีการผลิตพืชผักมากกว่า 104 ชนิด มีพื้นที่การผลิตรวมกว่า 2,141,745 ไร่ ที่ใช้เป็นการค้าสำหรับจังหวัดมหาสารคาม พบการปลูกพืชในภาพรวม รวม 59 ชนิด (ทั้งพืชไร่และพืชสวน) และมีพืชผักที่ทำการผลิตในจังหวัดเพียง 22 ชนิด เท่านั้น พื้นที่การผลิตผักรวมทั้งสิ้น 3,536 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

สำนักงานเกษตรอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (2561) รายงานว่า ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นแหล่งผลิตผักที่สำคัญแหล่งใหญ่ของอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย โดยมีอาชีพหลักคือ ทำนา และมีอาชีพรองคือ การปลูกพืชผัก ซึ่งมีกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักเพื่อเป็นการค้าและปลูกผักเพื่อรับประทานเอง ประมาณ 80 ราย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตรตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลปะหลาน สำนักงานเกษตรอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ ปี 2561 รายงานว่า ในเขตพื้นที่ตำบลปะหลาน ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักและจะมีอาชีพเสริม คือ การปลูกผักสวนครัว การทำไร่นาสวนผสม และปศุสัตว์ ในการทำการเกษตรโดยทั่วไปพบว่ามีปัญหาอีกมากมายไม่ว่าจะเป็นด้าน ดิน น้ำ โรคแมลง ตลอดจนการจัดการด้านพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านการเกษตร จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้กับเกษตรกร ให้รู้จักการทำเทคโนโลยีที่เหมาะสม เข้าไปพัฒนาการเกษตรของตนเอง ด้วยสภาพพื้นที่ของตำบลปะหลาน มีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในตำบลทั้งสิ้น 12 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มีแหล่งน้ำถึง 5 แห่งที่สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใช้สอยเพื่อการเกษตรและมีน้ำเพียงพอตลอดฤดูกาลเพาะปลูก ครอบคลุมพื้นที่ หมู่ที่ 1, 2, 4, 8, 10, 13, และ 15 พื้นที่รวมพื้นที่ผลิตผักกว่า 75 ไร่ ปริมาณน้ำผลเฉลี่ยอยู่ที่ 1085.96 มิลลิเมตร/ปี ทำให้มีการผลิตผักหมุนเวียนทั้งปี แต่ปัญหาการผลิตผักที่พบโดยทั่วไปของการผลิตผักในภาพรวมคือ โรคและแมลงศัตรูพืช การขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ผักในบางช่วงการผลิต ปัญหาผลผลิตตกต่ำ ขาดพันธุ์พืชที่ดี ปัญหาผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของเกษตรกรที่ไม่กล้าลงทุนในเรื่องของเทคโนโลยีการผลิตที่มีการลงทุนค่อนข้างสูงและมีความเสี่ยงสูงในด้านราคาของผลผลิตที่ไม่แน่นอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องปัจจัยในด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกผักและเลือกชนิดผักในการผลิตแต่ละครั้ง สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ปลูกพืชผัก ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผักของเกษตรกร ปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเลือกชนิดผักในการผลิต การตลาดของการผลิตผัก รวมทั้งความต้องการรับการส่งเสริมการผลิตผักของเกษตรกร เพื่อใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคามต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชผัก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

4. เพื่อศึกษาความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตผักของเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

สภาพพื้นฐานทางสังคมและทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. ปัจจัยทางสังคม
 - เพศ - อายุ - ระดับการศึกษา
 - ประสบการณ์ในการปลูกผัก
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
 - จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
 - จำนวนแรงงานในครัวเรือน
 - รายได้จากการปลูกผักจำหน่าย
 - พื้นที่ดินที่ใช้สำหรับการเกษตร
 - การอบรม
 - วัตถุประสงค์ของการผลิตผัก
 - การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
 - เหตุผลในการเลือกชนิดผัก

สภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร

- การเพาะปลูกในรอบปีที่ผ่านมา
- แหล่งน้ำ - พื้นที่ปลูก
- การใช้วัตถุดิบทางการเกษตร
- การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตภายในแปลง
- การบันทึกข้อมูล
- การผลิตให้ปลอดจากศัตรูพืช
- การจัดการกระบวนการผลิต
- การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตพืชผัก

- ดินและน้ำ - เมล็ดพันธุ์
- แรงงาน - โรค แมลง ศัตรูพืชผัก
- การใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- ปัจจัยการเพิ่มผลผลิต - เงินทุน
- การตลาด - การขนส่ง

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกร

- ความรู้ที่ต้องการรับการส่งเสริม
- ความต้องการช่องทางในการส่งเสริม
- ความต้องการวิธีการส่งเสริม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยุหะภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ปลูกพืชผักในปีการผลิต 2561 ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกราย จำนวน 80 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตอนที่ 2 สภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตพืชผักของเกษตรกร และตอนที่ 4 ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกร การดำเนินการวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับและข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 61.2 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.61 ปี ร้อยละ 80 มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 10.46 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.92 คน จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.89 คน เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกผักจำหน่ายเฉลี่ย 14,164 บาท/ปี พื้นที่ดินที่ใช้สำหรับการเกษตร เกษตรกรมีพื้นที่นาเฉลี่ย 22.21 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 0.605 งาน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกผักเฉลี่ย 10.46 ปี เกษตรกรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการปลูกผักเฉลี่ย 1.68 ครั้ง เกษตรกร ร้อยละ 80.0 มีวัตถุประสงค์ของการผลิตผักเพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้ เกษตรกรร้อยละ 42.7 เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เหตุผลในการเลือกชนิดผักมาปลูกเป็นอันดับ 1 คือ รายได้สูง (ร้อยละ 42.5)

2. สภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร ชนิดผักที่เกษตรกรปลูกมากที่สุด คือ ผักบุ้งจีน ผักกาดขาวดั่ง ผักคะน้า แฉ่งลัก ผักชี กระเพรา พริกและขึ้นฉ่าย ช่วงฤดูกาลเพาะปลูกสอดคล้องกับปฏิทินการเพาะปลูกของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการผลิตผักเกษตรกรมีการปฏิบัติทุกคนในประเด็น ดังนี้ 1) แหล่งน้ำสะอาดปราศจากสารปนเปื้อน 2) การคมนาคมขนส่งผลผลิตสะดวก 3) ปฏิบัติตามขั้นตอนการเพาะปลูกเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลผลิตมีคุณภาพตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้า ปรับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก 4) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) และการพักผลผลิต การขนย้าย การเก็บรักษา ในการใช้วัสดุรองพื้นบริเวณที่ปลูกพืชผักที่เก็บเกี่ยว ใช้วัสดุขนย้ายเหมาะสมกับพืชผัก และล้างทำความสะอาด และตากแห้งพืชผักก่อนเก็บรักษา และ 6) การสุขาภิบาล คิดเป็นร้อยละ 100.0 สรุปปฏิทินการปลูกพืชผักของเกษตรกรเป็นดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9
The 9th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 ปฏิทินการผลิตพืชผักของเกษตรกร

ชนิดพืช	จำนวน/ร้อยละ	ปีปฏิทิน											
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ขึ้นฉ่าย	41 (6.1)	←	→								←	→	
ตะไคร้	41 (6.1)		←	→									→
หอมแบ่ง	34 (5.1)	←	→							←	→		
ผักกาดหอม	25 (3.7)	←	→								←	→	
มะเขือเทศ	21 (3.1)	←	→								←	→	
บวบ	20 (3.0)							←	→				
ถั่วฝักยาว	14 (2.1)	←	→										↔
กะหล่ำดอก	10 (1.5)	←	→								←	→	
ฟักทอง	8 (1.2)					←	→						
พริกชี้หนู	7 (1.0)						←	→					
แตงกวา	6 (0.9)	←	→									←	→
หอมแดง	5 (0.7)	←	→									←	→
กะหล่ำปลี	3 (0.4)										←	→	
แตงร้าน	2 (0.3)	←	→									←	→
มะระ	2 (0.3)	←	→									←	→
กระเทียม	2 (0.3)	←	→									←	→
ฟักเขียว	2 (0.2)	←	→							←	→		

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตพืชผัก พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีระดับปัญหาในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.97) เมื่อแยกเป็นประเด็นพบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านปัจจัยการเพิ่มผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.71) ปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 2.68) และปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 2.51) เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านโรค แมลง ศัตรูพืชผัก (ค่าเฉลี่ย 1.97) และปัญหาด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.94) เกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อยที่สุด จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาเรื่องดินและน้ำ (ค่าเฉลี่ย 1.77) ปัญหาด้านเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 1.48) การขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 1.46) และปัญหาด้านแรงงาน (ค่าเฉลี่ย 1.23)

4. ความต้องการรับการส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ในการผลิตพืชผัก อยู่ในระดับมากและมีความต้องการความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการสื่อในการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ โทรทัศน์ สื่อบุคคล จากส่วนราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ จากแผ่นพับ ความต้องการวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9
The 9th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิต

N = 80

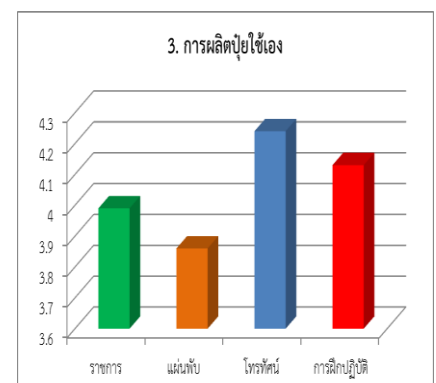
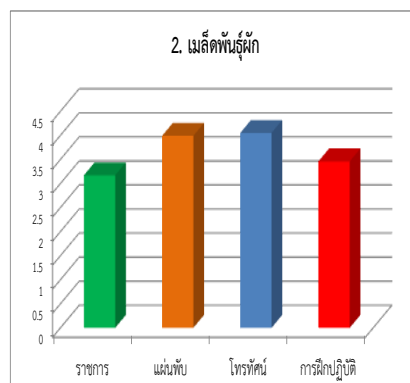
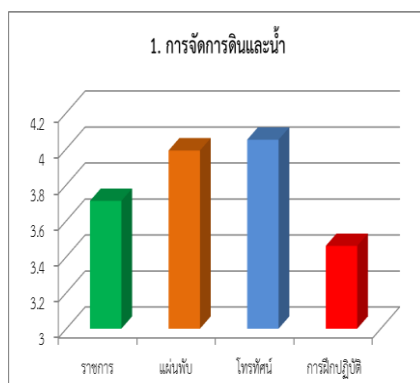
เนื้อหาความรู้	ระดับความรู้ที่ได้รับ	ความต้องการความรู้	ความต้องการสื่อในการส่งเสริม									ความต้องการวิธีการส่งเสริม			
			สื่อบุคคล			สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์			บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
			ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วีดีโอ	อินเทอร์เน็ต				
1. การจัดการดินและน้ำ	4.01 มาก	4.61 มากที่สุด	3.71 มาก	2.90 ปานกลาง	3.99 มาก	3.25 มาก	3.33 มาก	2.31 ปานกลาง	4.05 มาก	2.75 ปานกลาง	1.01 น้อยที่สุด	2.81 ปานกลาง	3.22 ปานกลาง	3.46 มาก	2.44 น้อย
2. เมล็ดพันธุ์ผัก	3.91 มาก	4.62 มากที่สุด	3.17 ปานกลาง	2.90 ปานกลาง	3.99 มาก	3.25 ปานกลาง	3.33 ปานกลาง	2.31 น้อย	4.05 มาก	2.75 ปานกลาง	1.01 น้อยที่สุด	2.81 ปานกลาง	3.22 ปานกลาง	3.46 มาก	2.44 น้อย
3. การผลิตปุ๋ยใช้เอง	3.31 ปานกลาง	4.76 มากที่สุด	3.99 มาก	3.06 ปานกลาง	3.86 มาก	3.84 มาก	3.56 มาก	2.51 น้อย	4.24 มากที่สุด	2.83 ปานกลาง	1.01 น้อยที่สุด	3.06 ปานกลาง	2.74 ปานกลาง	4.13 มาก	3.55 มาก

จากตารางที่ 2 ความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิตของเกษตรกรแยกตามเนื้อหาความรู้

การจัดการดินและน้ำ พบว่า เกษตรกรระบุว่าจะระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล ได้แก่ ราชการ และ เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ

เมล็ดพันธุ์ผัก พบว่า เกษตรกรระบุว่าจะระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ความต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด ต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ วิธีการส่งเสริม ในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ และระดับปานกลาง จากสื่อบุคคลทางราชการ

การผลิตปุ๋ยใช้เอง พบว่า เกษตรกรระบุว่าจะระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการความรู้ในระดับมากที่สุด เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมากที่สุด คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติ จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9
The 9th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมด้านการดูแลรักษา

N = 80

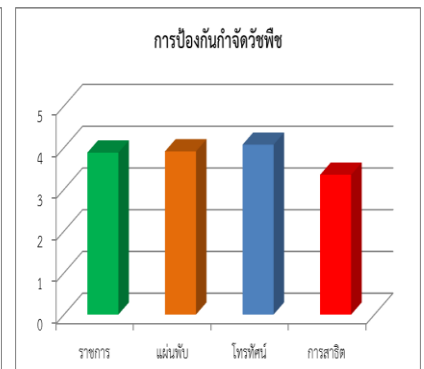
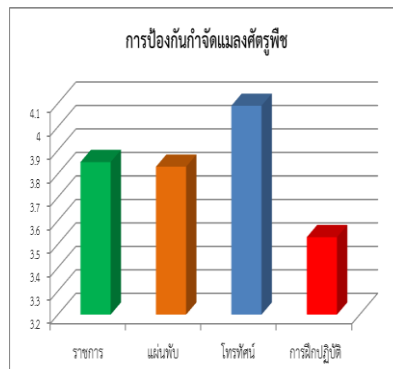
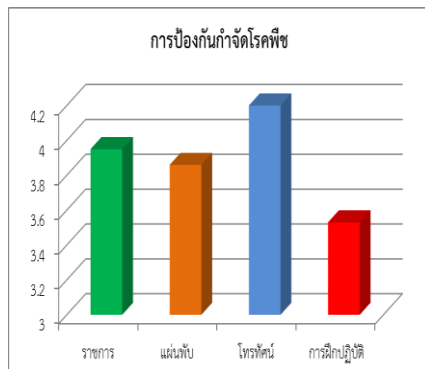
เนื้อหาความรู้	ระดับความรู้ที่ได้รับ	ความต้องการความรู้	ความต้องการสื่อในการส่งเสริม										ความต้องการวิธีการส่งเสริม			
			สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์		สื่ออิเล็กทรอนิกส์						บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
รายการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วีดิโอ	อินเทอร์เน็ต	บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา	รายการ	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
1. การป้องกันกำจัดโรคพิษ	3.20	4.19	3.95	3.19	3.86	3.40	3.21	2.40	4.20	2.68	1.00	3.01	3.15	3.53	2.44	
	ปานกลาง	มาก	มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	น้อย	
2. การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช	3.31	4.19	3.85	3.03	3.83	3.31	3.27	2.48	4.09	2.75	1.00	3.03	3.37	3.53	2.24	
	ปานกลาง	มาก	มาก	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก	น้อย	
3. การป้องกันกำจัดวัชพืช	3.40	4.08	3.88	3.16	3.91	3.35	3.08	2.46	4.07	2.69	1.04	3.01	3.35	3.25	2.19	
	ปานกลาง	มาก	มาก		มาก		ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง		ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	น้อย	

จากตารางที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมด้านการดูแลรักษาของเกษตรกรแยกตามเนื้อหาความรู้

การป้องกันกำจัดโรคพิษ พบว่า เกษตรกรระบุระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ และ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ

การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรระบุระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ

การป้องกันกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรระบุระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การสาธิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9
The 9th STOU National Research Conference

ตารางที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเก็บเกี่ยวและอื่นๆ

N = 80

เนื้อหาความรู้	ระดับความรู้ ที่ได้รับ	ความ ต้องการ ความรู้	ความต้องการสื่อในการส่งเสริม									ความต้องการวิธีการส่งเสริม			
			สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์		สื่ออิเล็กทรอนิกส์					บรรยาย	สาธิต	ฝึกปฏิบัติ	ทัศนศึกษา
			ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วีดิโอ	อินเทอร์เน็ต				
1. วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว	3.50 มาก	4.11 มาก	3.87 มาก	3.02 ปานกลาง	3.91 มาก	3.41 มาก	3.40 ปานกลาง	2.53 น้อย	3.98 มาก	2.86 ปานกลาง	1.00 น้อยที่สุด	3.05 ปานกลาง	3.56 มาก	3.76 มาก	2.86 ปานกลาง
2. การตลาด	3.58 มาก	4.09 มาก	3.68 มาก	3.12 ปานกลาง	3.93 มาก	3.27 ปานกลาง	3.48 มาก	2.49 น้อย	3.91 มาก	2.72 ปานกลาง	1.00 น้อยที่สุด	2.88 ปานกลาง	3.25 ปานกลาง	3.16 ปานกลาง	2.52 น้อย
3. ช่องทางการจำหน่าย	3.45 มาก	4.12 มาก	3.65 มาก	3.05 ปานกลาง	3.77 มาก	3.65 มาก	3.35 ปานกลาง	2.50 น้อย	3.94 มาก	2.79 ปานกลาง	1.00 น้อยที่สุด	2.69 ปานกลาง	3.31 ปานกลาง	3.30 ปานกลาง	2.40 น้อย
4. การขนส่ง	3.44 มาก	4.05 มาก	3.66 มาก	2.96ปาน	3.66 มาก	3.21 ปานกลาง	3.20 ปานกลาง	2.49 น้อย	3.88 มาก	2.69 ปานกลาง	1.00 น้อยที่สุด	2.71 ปานกลาง	3.26 ปานกลาง	3.23 ปานกลาง	2.28 น้อย
5. มาตรฐานในการผลิตผัก	3.22 ปานกลาง	4.16 มาก	3.74 มาก	2.90 ปานกลาง	3.81 มาก	3.48 มาก	3.16 ปานกลาง	2.51 น้อย	4.16 มาก	2.66 ปานกลาง	1.00 น้อยที่สุด	2.74 ปานกลาง	3.26 ปานกลาง	3.52 มาก	2.49 น้อย

จากตารางที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเก็บเกี่ยวและอื่น ๆ ของเกษตรกรแยกตามเนื้อหาความรู้

วิทยาการหลังเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรระบุว่าระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ

การตลาด พบว่า เกษตรกรระบุว่าระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การสาธิต

ช่องทางการจำหน่าย พบว่า เกษตรกรระบุว่าระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การสาธิต

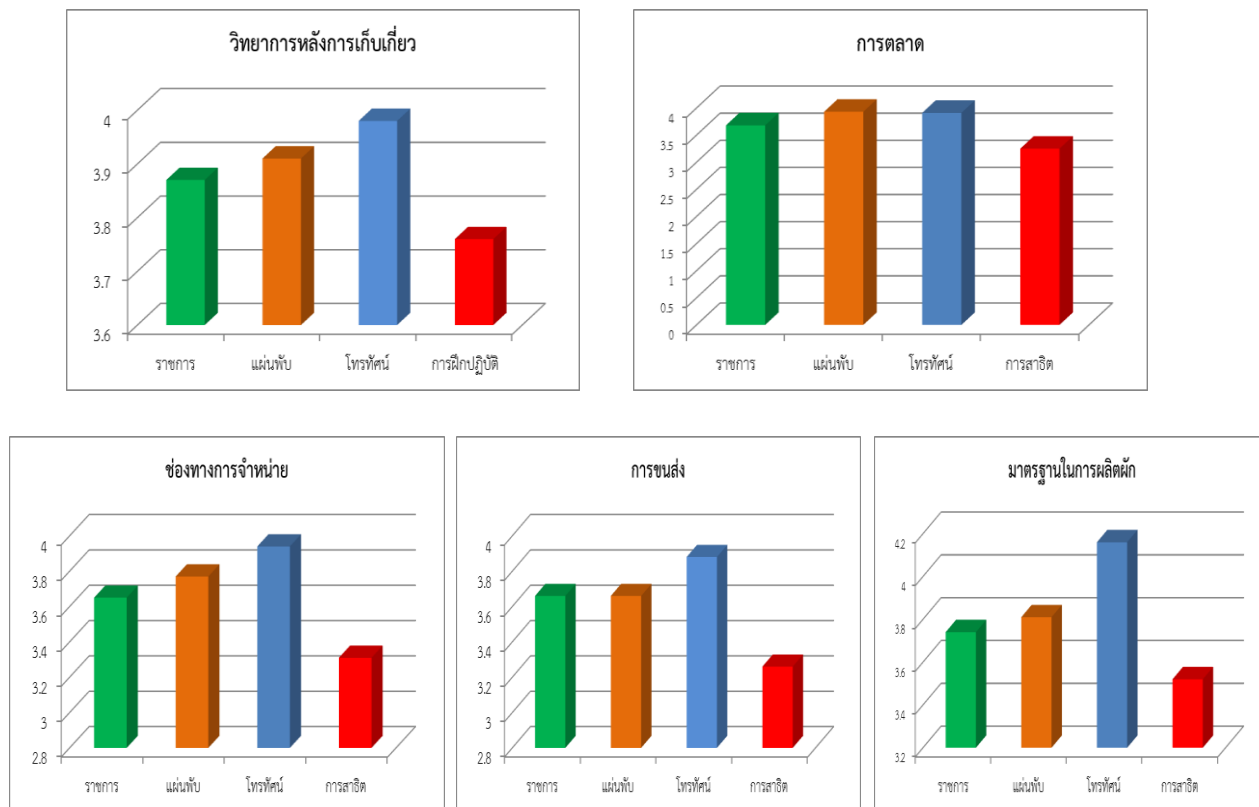
การขนส่ง พบว่า เกษตรกรระบุว่าระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การสาธิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

มาตรฐานในการผลิตผัก พบว่า เกษตรกรระบุว่ารระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง ต้องการความรู้ในระดับมาก เกษตรกรต้องการสื่อในการส่งเสริมในระดับมาก คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรศัพท์ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ และเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ

5. แนวทางการส่งเสริมการผลิตผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์

จังหวัดนครสวรรค์

ผลจากการวิจัยนำมาจัดทำแนวทางการส่งเสริมตามแนวทางการผักปลอดภัยของเกษตรกร มีการปฏิบัติอยู่ 8 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนสามารถวางแผนการส่งเสริมให้สอดคล้องกับสื่อและวิธีการที่เกษตรกรต้องการ ดังนี้

1. แหล่งน้ำ การผลิตผักปลอดภัยต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่สะอาด ปราศจากสารปนเปื้อน ดังนั้น ควรใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ ที่สามารถให้คำแนะนำแก่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง
2. พื้นที่ปลูก การคัดเลือกพื้นที่เพาะปลูกมีความสำคัญอย่างมาก หากพื้นที่ไม่เหมาะสมจะส่งผลต่อผลผลิตของผัก ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนที่หลากหลาย ดังนั้น ควรใช้สื่อที่หลากหลาย ใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ ให้คำแนะนำการคัดเลือกพื้นที่ การคมนาคมขนส่งผลผลิต สื่อสิ่งพิมพ์โดยใช้สื่อแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ดินก่อนทำการเพาะปลูก วิธีการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ ในการเก็บตัวอย่างดินเพื่อส่งวิเคราะห์ดิน และการวัดค่าความอุดมสมบูรณ์ของดิน ค่าเป็นกรดต่าง
3. การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร ควรมีการส่งเสริมโดยใช้สื่อที่เข้าถึงเกษตรกรเป็นวงกว้าง ดังนั้น ควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้สื่อโทรศัพท์ที่เข้าถึงเกษตรกรได้ง่ายขึ้น ใช้สื่อแบบมัลติมีเดียอธิบายตั้งแต่การเลือกซื้อ การใช้ การป้องกัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

และการเก็บรักษาวัตถุดิบ รวบรวมทั้งการใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานภาครัฐในการติดตามให้คำแนะนำการใช้วัตถุดิบอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

4. การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลง ควรใช้วิธีการส่งเสริมแบบฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

5. การบันทึกข้อมูล ควรใช้สื่อบุคคลจากภาครัฐร่วมกับวิธีการส่งเสริมแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อเกษตรกรปฏิบัติการจัดบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีและปริมาณที่ใช้สารเคมีได้อย่างถูกต้อง การฝึกปฏิบัติสำรวจและป้องกันกำจัดศัตรูพืช จะสามารถนำความรู้และแนวทางไปปฏิบัติได้ถูกวิธี

6. การผลิตให้ปลอดภัยจากศัตรูพืช ควรใช้สื่อบุคคลจากภาครัฐร่วมกับวิธีการส่งเสริมแบบฝึกปฏิบัติ ให้เกษตรกรสำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชและป้องกันกำจัด ตรวจสอบผลผลิตที่เก็บเกี่ยวต้องไม่มีศัตรูพืชติดอยู่ จะสามารถนำความรู้และแนวทางไปปฏิบัติได้ถูกต้องเพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิต

7. การจัดการกระบวนการผลิต ควรมีการส่งเสริมโดยใช้สื่อที่เข้าถึงเกษตรกรซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการผลิต ดังนั้น ควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้สื่อโทรทัศน์ที่เข้าถึงเกษตรกรได้ง่ายขึ้น ใช้สื่อแบบมัลติมีเดียอธิบายตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูกที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การดูแลอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งการใช้สื่อบุคคลจากหน่วยงานภาครัฐในการติดตามให้คำแนะนำการใช้อุปกรณ์การเก็บเกี่ยว การทำความสะอาดอุปกรณ์และภาชนะบรรจุผลผลิต และวิธีการส่งเสริมแบบฝึกปฏิบัติ ในการตรวจสอบสภาพเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร เพื่อนำความรู้จากการฝึกปฏิบัติไปแก้ปัญหาได้

8. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ควรใช้สื่อบุคคลจากภาครัฐร่วมกับวิธีการส่งเสริมแบบฝึกปฏิบัติ โดยให้ความรู้ตามหลักวิชาการ วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และฝึกปฏิบัติตัดแต่ง คัดขนาด และคุณภาพผลผลิตก่อนออกจำหน่าย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง “แนวทางส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอยะหมิงบุรี จังหวัดมหาสารคาม” มีประเด็น ที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. **ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ** ของเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกพืชผักตำบลปะหลาน อำเภอยะหมิงบุรี จังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับทองคำ พิลารักษ์ (2555) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง สาเหตุที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เนื่องจากเกษตรกรที่เป็นเพศหญิงมีความใส่ใจในการปลูกผักมากกว่าเพศชาย ซึ่งต้องมีการดูแลเอาใจใส่อย่างมาก อีกทั้งแรงงานชายในครัวเรือนส่วนใหญ่จะทำงาน ซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว การปลูกผักจึงเป็นการปลูกเพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัว จึงเป็นหน้าที่หลักของเพศหญิง อีกทั้งพื้นที่การปลูกผักของเกษตรกรไม่มากนัก โดยเฉลี่ย 0.605 งาน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.32 คน ที่คอยช่วยเหลือในการปลูกผัก ในส่วนของอายุของเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.61 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับดุษฎี พรหมทัต (2557) พบว่า เกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัย ส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงานที่มีประสบการณ์การเกษตรเป็นอย่างดีและมีความรู้ความเข้าใจจึงสามารถบริหารจัดการการ ปลูกผักที่บ้านปลอดภัยให้มีคุณภาพและสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการผลิตผักเพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

2. สภาพการผลิตพืชผักของเกษตรกร ชนิดผักที่เกษตรกรปลูกมากที่สุด คือ ผักบุ้งจีน ผักกาดกวางตุ้ง ผักคะน้า แฉะ ผักชี กระเพรา พริกและขึ้นฉ่าย สอดคล้องกับดัชนี พรหมทัต (2557) พบว่า เกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดภัย ผักที่นิยมปลูกและส่งขายให้กับบริษัทที่มารับซื้อส่วนใหญ่เป็นผักพื้นบ้าน ได้แก่ ผักบุ้งจีน โหระพา กะเพรา มะรุม และตะไคร้ เป็นต้น ช่วงฤดูกาลเพาะปลูกสอดคล้องกับปฏิทินการเพาะปลูกของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการผลิตผักเกษตรกรมีการปฏิบัติทุกคนในประเด็น ดังนี้ 1) แหล่งน้ำสะอาดปราศจากสารปนเปื้อน 2) การคมนาคมส่งผลผลิตสะดวก 3) ปฏิบัติตามขั้นตอนการเพาะปลูกเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผลผลิตมีคุณภาพตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้า ปรับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก 4) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 5) และการพักผลผลิต การขนย้าย การเก็บรักษา ในการใช้วัสดุปรองพื้นบริเวณที่ปลูกพืชผักที่เก็บเกี่ยว ใช้วัสดุขนย้ายเหมาะสมกับพืชผัก และล้างทำความสะอาดและตากแห้งพืชผักก่อนเก็บรักษา และ 6) การสุขาภิบาล คิดเป็นร้อยละ 100.0 เนื่องจากเกษตรกรได้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับเกษตรที่ดีและเหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) จึงนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการผลิตผัก เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค เกษตรกรทั้งหมดมีการผลิตที่สอดคล้องกับปฏิทินการผลิตผักของกรมส่งเสริมการเกษตร ใน 6 ประเด็น ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตภายในแปลง การผลิตให้ปลอดภัยจากศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตพืชผัก เกษตรกรมีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปุ๋ยเคมีราคาแพง สารเคมีราคาแพง เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง และขาดทักษะการใช้ศัตรูธรรมชาติกำจัดแมลงศัตรูพืช สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ ทิวกะโทก (2558) ปัญหาที่พบมากที่สุด ปัญหาสารเคมีและปุ๋ยเคมีราคาแพง เนื่องมาจากผักเป็นพืชที่มีโรคแมลงศัตรูพืชค่อนข้างมาก ซึ่งเกษตรกรบางส่วนจำเป็นต้องใช้สารเคมีเพื่อควบคุมการระบาดของโรค แมลงศัตรูพืช

4. ความต้องการรับการส่งเสริมการผลิตพืชผักของเกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการสื่อในการส่งเสริม พบว่าต้องการสื่อในการส่งเสริมระดับมาก จากสื่อบุคคลของหน่วยงานราชการ ซึ่งสอดคล้องกับอดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ (2562) ที่สื่อบุคคลที่มีบทบาทในการนำข่าวสารด้านการเกษตรเข้ามาคุยกับครอบครัวของเกษตรกร พบว่า บุคคลภายนอกครอบครัว คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แต่แตกต่างกันในความต้องการจากสื่อสิ่งพิมพ์ คือ สื่อหนังสือพิมพ์ แต่ข้อค้นพบจากงานวิจัยเป็นแผนพับ ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ โทรศัพท์ ไม่สอดคล้องกัน ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม พบว่า ต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในวิถีปฏิบัติ ในระดับมากที่สุด ดังนั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรมีการปรับเปลี่ยนการถ่ายทอดความรู้ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1) สำนักงานเกษตรจังหวัด จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่มีการผลิตพืชผักมีอยู่ไม่มากนัก อาจเนื่องจากผักเป็นพืชที่ต้องการความพิถีพิถันในการดูแลรักษาตามความเหมาะสม อีกทั้งจากการส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมา มุ่งเน้นการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก การส่งเสริมการปลูกพืชผักเพื่อการค้ายังมีน้อย ดังนั้น ควรมีการเสนอแผนขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมการผลิตพืชผักเพื่อการค้า และพัฒนาเป็นพืชทางเลือกที่เกษตรกรสามารถเพาะปลูกได้โดยไม่ใช้พื้นที่ขนาดใหญ่มากเกินไป สามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง เกษตรกรจะมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

2) สำนักงานเกษตรอำเภอ จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการผลิตพืชผักจากสื่อที่เกษตรกรรับรู้มากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น การพัฒนาสื่ออื่น ๆ มีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อทดแทนกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีภารกิจงานในหลายด้าน การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชผักอาจไม่เกิดประสิทธิภาพ อีกทั้งเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมจากการฝึกปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ควรมีการส่งเสริมการจัดทำแปลงสาธิต ศูนย์เรียนรู้การผลิตพืชผักคุณภาพดีในพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการผลิตพืชผัก และเป็นที่พบปะระหว่างเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ เกษตรกรด้วยกันเอง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การถ่ายทอดประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง พร้อมเห็นผลเป็นรูปธรรมสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนมาผลิตพืชผักมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมการเกษตรด้วยการเกษตรกรด้วยกันเองจะเกิดการเรียนรู้มากขึ้น

3) ภาคเอกชน จากการศึกษาพบว่า การผลิตพืชผักหน่วยงานภาคเอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมเกษตรกรน้อยมาก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่รู้แหล่งข้อมูลการเข้าถึงการส่งเสริมของภาคเอกชน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรมีการบูรณาการร่วมกันกับภาคเอกชนในการพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชผัก และการนำผลการวิจัยของภาคเอกชนในการใช้เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตมาถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรนำไปสู่การปฏิบัติ

2. เกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักยังเป็นการปลูกในรูปแบบต่างคนต่างปลูก ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต ที่เกษตรกรประสบปัญหาปุ๋ยราคาแพง สารเคมีราคาแพง เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง ดังนั้น ควรมีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักในรูปแบบแปลงใหญ่ เพื่อรวมตัวกันผลิต แลกเปลี่ยนเทคโนโลยีซึ่งกันและกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิต ร่วมกันใช้ทรัพยากรที่มีชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อรวมกลุ่มแล้วผลผลิตพืชผักก็มีปริมาณมาก สามารถกำหนดราคาจำหน่ายเพื่อป้องกันลมนันเอาเปรียบ เพิ่มช่องทางการตลาดได้มากขึ้น

3. สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เข้าใจหลักการผลิตพืชผักคุณภาพดีถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่ยังขาดเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่ทันสมัยที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ดังนั้น ควรมีการสร้างสื่อที่เกษตรกรเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายเพราะสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่เกษตรกรเข้าถึงน้อยที่สุด

4. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จากการศึกษาพบว่า แหล่งที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารการผลิตพืชผักมากที่สุด คือ จากเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควรมีการพัฒนาความรู้ในการผลิตพืชผักซึ่งมีความหลากหลายและมีวิธีการเพาะปลูก การดูแล การเก็บเกี่ยวแตกต่างกัน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาให้มีเกษตรกรปราดเปรื่องเพื่อเป็นต้นแบบในการผลิตพืชผักในพื้นที่ การส่งเสริมและสนับสนุนแปลงสาธิตในการผลิตพืชผักเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับความรู้และบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตพืชผัก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดแก่เกษตรกรให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

2. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลเฉพาะเกษตรกร ผู้ปลูกพืชผักในพื้นที่ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคามเท่านั้น ซึ่งในขณะเดียวกันก็มีเกษตรกรในตำบลอื่น ๆ ในอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จึงควรมีการวิจัยซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายและได้มาตรฐาน

3. ควรมีการวิจัยการยอมรับการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชหลากหลายในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการปลูกพืชผักให้กับเกษตรกรในพื้นที่เป็นพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9

The 9th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). ปฏิทินการปลูกผักบางชนิด. สืบค้นจาก

(http://www.servicelink.doae.go.th/webpage/book%20PDF/vegetable/time_veg.pdf)

จุฬาลักษณ์ ทิวกระโทก (2558) ปัญหาและความต้องการพัฒนาการประกอบอาชีพปลูกผักของเกษตรกร ตำบลบึงบอน อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

ดุขฎี พรหมทัต. (2557). พฤติกรรมการผลิตผักปลอดภัยของเกษตรกร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย ปีที่ : 10 ฉบับที่ : 3 เลขหน้า : 9-16 ปี พ.ศ. : 2558

ทองคำ พิลากรณ์. (2555). ความต้องการการพัฒนาการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในพื้นที่หลังนาของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อดิพล เอื้อจรัสพันธุ์ (2562) การใช้สื่อทางการเกษตรของเกษตรกรไทย. วารสารศาสตร์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม สำนักงานเกษตรอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (2561). แผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบลปะหลาน.